

A Gyermeki Viselkedés Kérdőív legrövidebb változatának (CBQ VS) magyar adaptációja

D. MOLNÁR ÉVA^{1*} – KOVÁCS DÉNES²

¹SZTE Neveléstudományi Intézet, Neveléstudományi Tanszék, Szeged

²SZTE ÁOK Gyermekgyógyászati Klinika és Gyermek Egészségügyi Központ, Szeged

(Beérkezett: 2018. szeptember 21.; elfogadva: 2019. január 14.)

Elméleti háttér: A kisgyermekek körében végzett temperamentumkutatások egyik legismertebb és leggyakrabban használt mérőeszköze a 3–8 éveseknek szánt Gyermeki Viselkedés Kérdőív (Children's Behavior Questionnaire; CBQ), amely különböző változatokban is létezik, és amelynek magyar nyelvű változata ezidáig nem állt rendelkezésünkre. *Cél:* Tanulmányunk célja a CBQ legrövidebb változatának (CBQ VS) magyar adaptációja és a mérőeszköz pszichometriai mutatóinak ismertetése a hazai kutatók számára. *Módszerek:* Vizsgálatunkban 5–7 éves gyermekek ($n = 201$) és szüleik ($n = 201$) vettek részt három magyarországi településről. A kérdőívet a gyermekek szülei (176 anya és 25 apa) töltötték ki. A CBQ VS-H mellett vizsgáltuk a gyermekek végrehajtó funkcióit is a HTKS és Day-Night tesztekkel. *Eredmények:* Az exploratív faktoranalízis eredményeként a magyar verzióban, hasonlóan az eredeti változathoz, három faktor különült el, amelyek jó belső megbízhatósági mutatókkal rendelkeztek: Erőfeszítés alapú kontroll (Cronbach- α : 0,76), Extraverzió (Cronbach- α : 0,78), Negatív érzelmi viszonyulás (Cronbach- α : 0,74). A temperamentum vizsgált dimenziói függetlennek bizonyultak a kitöltő személyétől (anya vagy apa), életkorától, családi állapotától és iskolai végzettségétől. *Következtetések:* Eredményeink alapján a Gyermeki Viselkedés Kérdőív legrövidebb változatának magyar verziója (CBQ VS-H) megbízhatóan működik, és alkalmasnak tekinthető a kisgyermek temperamentumának és annak három dimenziójának vizsgálatára.

Kulcsszavak: temperamentum, gyermeki viselkedés, önszabályozás, CBQ, pszichometriai mutatók

1. Bevezetés

A Rothbart és munkatársai (Rothbart, Ahadi, & Hershey, 1994; Rothbart, Ahadi, Hershey, & Fisher, 2001) által kidolgozott, 3–8 évesek felmérésére szánt Gyermeki Viselkedés Kérdőív (Children's Behavior Questionnaire; CBQ) az egyik leggyakrabban használt kérdőív a temperamentumkutatá-

* Levelező szerző: Dr. D. Molnár Éva, SZTE Neveléstudományi Intézet, Neveléstudományi Tanszék, 6722 Szeged, Petőfi S. Sgt. 30–34. E-mail: medu@edpsy.u-szeged.hu

sokban. Több változata is készült az évek folyamán (Children's Behavior Questionnaire short; CBQ S; Children's Behavior Questionnaire very short; CBQ VS), és számos nyelvre is lefordították, azonban ezidáig magyar nyelvű változata nem született. A tanulmány célja ismertetni a kérdőív magyar nyelvre történő adaptálásának lépéseit, és a hazai kutatásokban való alkalmazásának lehetőségeit.

1.1. Az eredeti kérdőív és az általa vizsgált terület bemutatása

A kisgyermek temperamentuma, a viselkedésben megnyilvánuló egyéni sajátosságok és különbségek vizsgálata régóta foglalkoztatja a kutatókat, az 1990-es évektől kezdődően intenzíven jelen van ez a terület a tudományos kutatásokban (l. Guthrie, Eisenberg, Fabes, Murphy, Holmgren, Mazsk és mtsai, 1997; Rothbart & Bates, 2006). A nemzetközi terepen az egyik legismertebb mérőeszköznek számít a CBQ, amely 3–8 évesek temperamentumát vizsgálja szülői/gondozói vélekedések alapján. A mérőeszköz kidolgozása azon értelmezésen alapult, miszerint a temperamentum a reaktivitásban és önszabályozásban megnyilvánuló egyéni különbségek összessége, amit az öröklés és a tapasztalatok határoznak meg (Rothbart & Derryberry, 1981). Eredeti változata (a CBQ Standard; Rothbart, Ahadi, & Hershey, 1994; Rothbart, Ahadi, Hershey, & Fisher, 2001) 195 itemet és 15 alskálát (skálánként 12–14 item) tartalmazott (Putnam & Rothbart, 2006). A szülőknél 1-től (egyáltalán nem igaz az Ön gyermekére) 7-ig (teljes mértékben igaz az Ön gyermekére) terjedő skálán kellett megítélniük az adott tétel igazságtartalmát a gyermekükre vonatkoztatva. A skála mellett megjelent a „nem alkalmazható” kategória is, amit akkor választhattak a szülők, ha gyermeküket nem látták még az adott helyzetben viselkedni.

A CBQ egy temperamentumvizsgáló mérőeszközcsomag része, hiszen Rothbart és kutatócsoportja széles életkori skálára dolgozták ki a kérdőívüket azzal a céllal, hogy minden korosztályban lefedjék a fontosabb komponenseket. Kora gyermekkortól (Infant Behavior Questionnaire; Rothbart, 1981) az általános- és középiskolások számára készült változatokon keresztül (Early Childhood Behavior Questionnaire; ECBQ; Putnam, Gartstein, & Rothbart, 2006; Temperament in Middle Childhood Questionnaire; TMCQ; Simonds & Rothbart, 2004; Early Adolescent Temperament Questionnaire; EATQ; Capaldi & Rothbart, 1992) egészen felnőttkorig (Physiological Reactions Questionnaire; Derryberry & Rothbart, 1988) vizsgálják a temperamentum viselkedéses sajátosságait úgy, hogy az egyes itemeket az adott korosztályra jellemzők alapján dolgozzák ki. A CBQ eredeti változatával (Rothbart és mtsai, 1994; Rothbart és mtsai, 2001) számos vizsgálatot végeztek, aminek révén a temperamentumkutatások kiterjedhettek például a

proszociális viselkedés, a problémás viselkedés, a negatív emóciókra adott szülői válaszok, és a stresszre adott fiziológiai válaszok közötti összefüggések feltárására is (Gilliam & Shahar, 2006; Putnam & Rothbart, 2006). Ezekből az összevetésekből kiderült, hogy a temperamentum viselkedéses megnyilvánulásainak vizsgálata helytálló, és a személyiség más területeivel összehasonlítva előrejelző, jósló szerepet tölt be.

Putnam és Rothbart (2006) a CBQ legrövidebb változatát azzal a szándékkal hozták létre, hogy külön mérőeszközben elérhetővé tegyék a temperamentum azon aspektusait azok számára, akik kifejezetten ezekre a területekre fókuszálnak. A CBQ-VS kidolgozásában figyelembe vették az első, több alszkálából álló (CBQ Standard) mérőeszközben kapott faktoranalízis eredményét, és ennek következtében három faktort különítettek el, amelyek véleményük szerint a Big Five személyiségelmélet (Digman, 1990) három faktorának is megfeleltethetők (Putnam & Rothbart, 2006). Az első faktor a *Surgency*,¹ amely az Extraverzió megfelelője lehet, és főként az impulzivitás, magas élménykeresés és aktivitás pozitív megnyilvánulását, valamint a félnék skála negatív, alacsony megjelenését foglalja magában. A második faktor a *Negatív érzelmi viszonyulás* (Negative Affect), amely a Neuroticizmus személyiségfaktornak feleltethető meg, és amit a szomorúság, félelem, harag és diszkomfortérzés pozitív jelenléte, valamint a reaktivitáscsökkenés negatív megnyilvánulása jellemez. A harmadik faktor az *Erőfeszítés alapú kontroll* (Effortful Control), amely a Lelkiismeretesség személyiségdimenzióknak feleltethető meg, és a gátlás, a figyelemfókusz, az alacsony élménykeresés és észlelési érzékenység pozitív megjelenését foglalja magában. A rövidítés következtében a CBQ VS mindhárom faktor esetében jó belső megbízhatósági (Cronbach- α) mutatókkal rendelkezett (Surgency: 0,75, Negative Affect: 0,72, Effortful Control: 0,74; Putnam & Rothbart, 2006).

1.2. A mérőeszköz használatával nyert korábbi eredmények

A CBQ legelső változatának (CBQ Standard; Rothbart és mtsai, 1994) megjelenésétől kezdődően számos átalakításon és fejlesztésen ment keresztül, továbbá több nyelvre (pl. francia, német, román, norvég, lengyel) is lefordították a két évtizedes múlttal rendelkező mérőeszköz eredeti és átdolgozott változatait egyaránt.²

¹ Az eredeti kifejezést nehéz átültetni a magyar szaknyelvbe. Jelentését talán a legjobban az ext-raverzió fordítás ragadja meg, ugyanakkor nem teljesen azonos azzal, emiatt zárójelben az angol kifejezést is használjuk.

² Letöltve: 2018. november 22-én: <https://research.bowdoin.edu/rothbart-temperament-questionnaires/instrument-descriptions/the-childrens-behavior-questionnaire/>

A CBQ különböző változatait az önszabályozás vizsgálatában is gyakran használják, mivel egyik komponense az erőfeszítés alapú kontroll mérésére szolgál (Blair & Razza, 2007). Az erőfeszítés alapú kontroll a temperamentum részének, az önszabályozás alapvető készségének tekinthető, ami Rothbart és Ahadi (1994) értelmezésében a domináns válasz gátlásának és a nem domináns válasz működtetésének készsége. Leggyakrabban az iskolaérettiséggel, az iskolai sikerességgel összefüggésben vizsgálják, és az eredmények kapcsán bizonyítottá vált alapvető szerepe ebben a folyamatban (Blair, 2002; Blair & Razza, 2007; Duncan és mtsai, 2007; Howse, Calkins, Anastopoulos, Keane, & Shelton, 2003). Azok a gyerekek, akik képesek az erőfeszítés alapú kontrollra, magas önszabályozással rendelkeznek, jobb szociális kapcsolatokat alakítanak ki az iskolában (Eisenberg Valiente, Fabes, Smith, Reiser, & Shepard, 2003; Valiente, Lemery-Chalfant, & Castro, 2007), jobb matematikai és olvasási eredménnyel rendelkeznek, hatékonyabban szabályozzák negatív emócióikat (Raver, 2004), és összességében jobb tanulási, iskolai sikeresség jellemzi őket (Martin, Drew, Gaddis, & Moseley, 1988; Normandeau & Guay, 1998). Továbbá fontos tényezőnek számít az iskolai elköteleződésben és motivációban is, hiszen a magas erőfeszítés alapú kontrollal rendelkező gyerekek jobban elkötelezettek az iskolai feladatok iránt és magasabb tanulási motiváció jellemzi őket (Rothbart & Jones, 1998).

Az utóbbi években több összehasonlító vizsgálatot is végeztek az erőfeszítés alapú kontroll és a végrehajtó funkciók működése között, és bár mindkettőt az önszabályozás alapvető készségének tekintik (Liew, 2012; Zhou, Chen, & Main, 2012), a két komponens közötti kapcsolat ellentmondásos. Van egy-két folyamat, amely mindkét konstruktum meghatározásában lényeges (pl. gátlás, figyelem), de vannak olyan komponensek is, amelyek megnevezése, értelmezése eltérő (pl. munkamemória; D. Molnár, 2017). A két konstruktum közötti kapcsolat kimutatására eddig viszonylag kevés empirikus kutatás áll rendelkezésünkre, és ezekből az derült ki, hogy mérsékelt erősségű összefüggés mutatható ki az erőfeszítés alapú kontroll és a végrehajtó funkciók között (Carlson & Moses, 2001; Davis, Bruce, & Gunnar, 2002; Rothbart, Ellis, Rueda, & Posner, 2003), ami elsősorban a két komponens különállóságát bizonyítja az önszabályozáson belül.

1.3. A jelen vizsgálat célja

A CBQ használatával az óvodáskorú gyermekek temperamentumáról, viselkedéses megnyilvánulásáról számos nemzetközi vizsgálati adat született. Tudomásunk szerint a kérdőívnek még nincs hazai adaptációja, így fontosnak tartottuk magyar nyelvre lefordítani, és az első vizsgálat eredményeiről, a mérőeszköz pszichometriai mutatóiról beszámolni. Ez képezi a jelen tanulmány célkitűzését.

2. Módszer

2.1. Minta és eljárás

A keresztmetszeti vizsgálatra 2016 tavaszán került sor, kényelmi mintavétellel, három magyarországi településen. A szülőket és gyerekeket az óvónőn keresztül értük el, és tájékoztattuk őket a vizsgálatban való részvétel anonimitásáról és a részvétel önkéntességéről. A vizsgálatban való részvételt szülői beleegyezéssel, a szülők aláírásával valósítottuk meg. A vizsgálatban 5–7 éves gyermekek ($n = 201$; 111 lány és 90 fiú) és szüleik ($n = 201$; 176 anya és 25 apa) vettek részt. A minta szociodemográfiai jellemzőit az 1. táblázatban mutatjuk be. A gyermekek közül 51 ötéves, 71 hatéves és 66 hétéves volt a vizsgálat idején (13 gyereknek hiányzott a születési dátuma). Minden gyermek és szülő magyar anyanyelvű volt. A kérdőívet a gyermekek szülei töltötték ki, otthoni környezetben. A gyerekek felmérését az óvónők és az első szerző végezte az óvodákban, egyéni feladathelyzetben. Egy-egy vizsgálat 8–10 percet vett igénybe. A kutatást a Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskolájának Etikai Bizottsága jóváhagyta.

1. táblázat. A szülői minta szociodemográfiai jellemzői

Változó	Gyakoriság <i>n</i> (%)	
Életkor	≤ 23 év	3 (1,5%)
	24–29 év között	20 (10,2 %)
	30–39 év között	136 (69%)
	40–49 év között	36 (18,3%)
	≥ 50 év	2 (1%)
Iskolai végzettség	legfeljebb nyolc általános iskolai osztály	6 (3%)
	szakmunkásképző/szakiskola	43 (21,8%)
	érettségi	62 (31,5%)
	főiskola	62 (31,5%)
	egyetem	24 (12,2%)
Családi állapot	nőtlen/hajadon	9 (4,6%)
	élettársi kapcsolat	48 (24,5%)
	házas	132 (67,3%)
	elvált	7 (3,6%)
	özvegy	0 (0%)

2.2. A CBQ VS magyar nyelvre való adaptálásának menete

A CBQ VS kérdőív magyar nyelvre történő adaptációja során kettős fordítást alkalmaztunk két független fordító bevonásával (az első fordító angol nyelvről magyarra, a második fordító magyar nyelvről angolra fordította). A végső változat létrehozásában figyelembe vettük mindhárom (eredeti angol, magyar, visszafordított angol) változatot, és a végleges szöveget a fordítók közreműködésével alakítottuk ki.

A válaszlehetőségeknél az eredeti hétfokú Likert-típusú skálát lecsökkentettük ötfokúra a magyar nyelv sajátosságai miatt (a hetes skála egyes megadott skálaértékei kapcsán – pl. *alig, valamennyire* – nehezen értelmezhető a különbség magyar nyelven). A két szélső és középső értéket megtartottuk, így az 1-es skálaértéknek meghagytuk az eredeti kifejezést (*extremely untrue of your child* – egyáltalán nem igaz az Ön gyermekére), valamint a 7-es skálaértéket 5-ösként szintén eredeti állapotában hagytuk (*extremely true of your child* – teljes mértékben igaz az Ön gyermekére). A középső, semleges skálaértéket (4 – *neither true nor false of your child*) 3-as értéként jelenítettük meg (néha igaz rá, néha nem). Az eredeti 2-es és 3-as skálaértékhez tartozó értékelést (*quite untrue, slightly untrue*) összevontuk (2 – *kevésbé igaz*), és ugyanígy jártunk el az 5-ös és 6-os értékekkel is (*slightly true, quite true*), amit összevonva a 4-es értékkel jelöltünk (általában igaz). A skála mellett a „nem alkalmazható” kategóriát is feltüntettük, az eredeti kérdőívhez hasonlóan.

2.3. Eszközök

A vizsgálatban a CBQ VS-H mellett végrehajtó funkciókat vizsgáló mérőeszközöket is felvettünk, amit a gyerekekkel végeztünk el egyéni feladathelyzetben. Az egyik mérőeszköz a 20 ítemes „*Fej-Lábujjak-Térd-Vállak*” („*Head-Toes-Knees-Shoulders*”; HTKS; Ponitz, McClelland, Matthews, & Morrison, 2009; magyar nyelven: D. Molnár & Kovács, 2018) volt, amelyben az utasításban elhangzottak helyett egy másik, előre megbeszélt tevékenységet kellett végrehajtaniuk a gyerekeknek (pl. „Érintsd meg a fejed” helyett meg kellett érinteniük a lábujjukat). A 16 ítemes *Nappal-Éjszaka Teszt* (Day-Night Test; Gerstadt, Hong, & Diamond, 1994; magyar nyelven: D. Molnár & Kovács, 2018) során az adatfelvevő egy Napot és egy Holdat jelképező képet mutatott az óvodásnak, akinek erre megadott kifejezésekkel (éjszaka, nappal – a képnek ellenkező jelentéssel) kellett válaszolnia. Mindkét mérőeszköz a munkamemóriát, a gátlást és a figyelem fókuszálását vizsgálja (Gerstadt és mtsai, 1994; Ponitz és mtsai, 2008; Ponitz és mtsai, 2009). Belső megbízhatóságuk a jelen vizsgálatban megfelelőnek bizonyult (HTKS:

Cronbach- $\alpha = 0,81$; Nappal-Éjszaka Teszt: Cronbach- $\alpha = 0,94$). Ezen kívül a szülők néhány demográfiai adata (szülők neme, életkora, iskolai végzettsége, családi állapota) vonatkozó kérdést is megválasztottak.

2.4. Statisztikai elemzések

Feltételeztük, hogy a Putnam és Rothbart (2006) által kialakított faktorstruktúra az általunk lefordított és használt kérdőív változatban is hasonló lesz, amit konfirmatív és exploratív faktorelemzéssel terveztünk bizonyítani. A CBQ VS-H faktorainak konvergens és divergens validitását egyéb változók (végrehajtó funkciókat vizsgáló HTKS és Nappal-Éjszaka Teszt) bevonásával ellenőriztük korrelációs elemzéssel. A kérdőívek belső megbízhatóságának becslésére Cronbach-alfa-mutatót számítottunk. A temperamentumjellemzők és a szociodemográfiai változók kapcsolatának vizsgálatára lineáris regresszió elemzést alkalmaztunk. Az elemzéseket az IBM-SPSS 24.0 és Mplus7 1.31 statisztikai programcsomagokkal végeztük.

3. Eredmények

3.1. Faktorelemzés

A CBQ VS-H tételeivel végzett konfirmatív faktorelemzés eredményei azt mutatták, hogy a háromdimenziós modell illeszkedése nem megfelelő ($\chi^2(630) = 2306,169$; $p < 0,001$; CFI = 0,524; TLI = 0,491 RMSEA = 0,086), ezért exploratív faktoranalízist végeztünk a további lépésben (maximum likelihood becsléssel, varimax forgatással). Az elemzést három lépésben hajtottuk végre: először bevontuk az összes változót, második lépésben a nem jól illeszkedő tételeket azonosítottuk, harmadik lépésben a faktorelemzés alapján a más alskálához tartozó tételeket ellenőriztük és helyeztük át.

A tételek a Bartlett-teszt ($p < 0,001$) és a KMO-érték (0,948) alapján alkalmasnak bizonyultak a faktorelemzésre. A 2. táblázatban az első lépésben kapott eredmények szerepelnek, ami többnyire megegyezik az elméleti, az eredeti angol nyelvű kérdőív struktúrájával. A hazai változatban, az eredetihez hasonlóan, három faktor különült el: (1) Erőfeszítés alapú kontroll, (2) Extraverzió (Surgency), (3) Negatív érzelmi viszonyulás, és csak három item került más faktorba az eredetileg meghatározottal szemben (a táblázatban X-szel jelölték jelzik az eredeti helyet). Az összes tétel bevonásával a három faktor a teljes variancia 59%-át magyarázza. Mindegyik tétel komunalitása megfelel a kritériumoknak ($> 0,25$), azonban volt három olyan item, amelyekről a számottevő keresztöltések miatt nem lehetett eldönteni, hogy melyik faktorhoz tartoznak.

Az első lépésben létrejött faktorok belső megbízhatósága (Cronbach- α) megfelelőnek bizonyult (Erőfeszítés alapú kontroll: 0,75; Extraverzió (Surgency): 0,76; Negatív érzelmi viszonyulás: 0,70), azonban úgy gondoltuk, a rosszul működő itemek ellenőrzésével ez tovább javítható.

2. táblázat. A CBQ VS-H faktorelemzésének eredménye (faktorstruktúra, faktorsúlyok)

Tételek	1. faktor Erőfeszítés alapú kontroll	2. faktor Extraverzió (Surgency)	3. faktor Negatív érzelmi viszonyulás
3. Rajzolás és színezés közben nagyon koncentrálsz.	0,45		
6. Kirándulásokra készülve megtervezi, hogy mire lesz szüksége.	0,46		
9. Szereti, ha énekelnek neki.	0,45		
12. Észreveszi, ha a szülei új ruhát viselnek.	0,70		
15. Hosszú ideig leköti és elmélyülten játszik a kirakós, és építős játékokkal.	0,39		
18. Jól követi az utasításokat.	0,52		
21. Szereti a mondókák ritmusát.	0,56		
24. Hamar észreveszi az új változásokat a lakásban.	0,61		
27. Néha teljesen belemerül egy képeskönyvbe, és sokáig nézegeti azt.	0,37		
28. Szereti a durva és verekedős játékokat.	-0,39	X	
30. Lassan és óvatosan közelít meg olyan helyeket, amikről azt mondták neki, hogy veszélyesek.	0,46	-0,38	
33. Szereti, amikor ringatják és hintáztatják.	0,57		
35. Szomorú lesz, amikor a számára kedves rokonok vagy barátok készülődnek hazamenni egy-egy látogatás alkalmával.	0,42		X
36. Szóvá teszi, ha a szülei megjelenésén valamilyen változás történt.	0,67		
1. Mindig nagyon siet, amikor egyik helyről a másikra megy.		0,38	
4. Szeret magasról lecsúszni vagy más kalandokban részt venni.		0,63	
7. Gyakran belevág új helyzetekbe.		0,68	
10. Könnyen kijön szinte mindenkivel.	0,35	0,39	

Tételek	1. faktor Erőfeszítés alapú kontroll	2. faktor Extraverzió (Surgency)	3. faktor Negatív érzelmi viszonyulás
13R. Jobban kedveli a csendes foglalkozásokat, mint a mozgásos tevékenységeket.		0,59	
16. Hintázás közben szereti, ha gyorsan és magasra lökik.		0,46	
19R. Sokáig tart, amíg megszokja az új helyzeteket.		0,54	-0,39
22R. Néha még az olyan emberek társaságában is félénk, akiket már régóta ismer.		0,65	
23. Ha szomorú, nagyon nehéz megvigasztalni.		-0,37	X
25. Még este is tele van energiával.		0,39	
31R. Lassan és ráérősen dönti el, hogy mit tegyen.		0,59	
34R. Néha félénken elhúzódik azoktól, akiket nem ismer eléggé.		0,75	
2. Meglehetősen frusztrálttá válik, ha megakadályozzák valamiben.			0,51
5. Már egy kis karcolástól és ütéstől is eléggé elkeseredik.			0,56
8. Hajlamos elszomorodni, ha valami nem úgy történik a családban, ahogy eltervezték.			0,58
11. Fél a betörőktől vagy a „mumustól”.			0,31
14. Ha mérges valami miatt, hajlamos tíz percig vagy annál is tovább bosszankodni.			0,61
17. Elkeseredik, ha nem sikerül teljesítenie valamilyen feladatot.			0,63
20R. Megfázás esetén alig panaszkodik.			0,39
26R. Nem fél a sötétől.			
29R. Nem keseredik el a kisebb karcolásoktól, ütésektől.			0,52
32. Mérges lesz, ha nem találja azt, amivel játszani akar.			0,61

Megjegyzés: A 0,30 alatti faktorsúly-értékek nem szerepelnek a táblázatban. X: a tétel eredeti helye. R: fordított item.

A második lépésben azonosítottuk a nem jól működő tételket. Az Extraverzió faktorból kivettük a 10. (*Könnyen kijön szinte mindenki*) és 28. (*Szereti a durva és verekedős játékokat*) tételt, a Negatív viszonyulás faktorból a 26R (*Nem fél a sötétől*), a 11. (*Fél a betörőktől vagy a „mumustól”*) és a 35. (*Szomorú lesz, amikor a számára kedves rokonok vagy barátok készülődnek hazamenni egy-egy látogatás alkalmával*) tételt.

A harmadik lépésben azon tételek helyét módosítottuk, amelyeket a faktoranalízis modellje máshová sorolt. Így az Erőfeszítés alapú kontrollfaktorba áttettük a 28. tétel fordított változatát és a 35. tételt, az Extraverzió faktorba pedig a 23. tételt (*Ha szomorú, nagyon nehéz megvigasztalni*) tettük át megfordított értékekkel. A módosítások alapján minden faktor esetében valamennyivel emelkedtek a megbízhatósági értékek (Cronbach- α): Erőfeszítés alapú kontroll: 0,76; Extraverzió: 0,78; Negatív viszonyulás: 0,74; amelyek így kissé magasabbak is lettek az angol változathoz képest (l. fentebb). Ugyanakkor az elemzések azt mutatták, hogy a tételek, illetve a skálák további módosítása nem növelné jelentősen a Cronbach- α értékeket, emiatt az így kialakult faktorokkal dolgoztunk tovább.

Ellenőriztük a skálák belső megbízhatóságát a kitöltők személye (anya vagy apa) alapján is (3. táblázat). A mérőeszköz mindhárom faktora megfelelő belső konzisztencia mutatókkal rendelkezik mindkét almintában, tehát a kitöltő személye (anya vagy apa) szempontjából nincs különbség a mérőeszköz megbízhatóságában. Ez megegyezik az angol változat során kapott eredménnyel, ahol szintén megbízhatóan működött mind az anya, mind az apa által kitöltött mérőeszköz (Putnam & Rothbart, 2006).

3. táblázat. A CBQ VS-H alapstatisztikája és belső megbízhatósági mutatói a szülői almintákon

CBQ VS-H faktorai	Átlag (SD) teljes minta	Cronbach- α	
		Anyák ($n = 176$)	Apák ($n = 25$)
Erőfeszítés alapú kontroll	3,93 (0,46)	0,78	0,74
Extraverzió (Surgency)	3,54 (0,56)	0,78	0,79
Negatív érzelmi viszonyulás	2,93 (0,56)	0,74	0,75

3.2. Konvergens és divergens validitás

A CBQ VS-H faktorait összevetettük a végrehajtó funkciókkal, amit a vizsgálatban a gyerekekkel felvett mérőeszközökkel, a HTKS ($M = 31,33$; $SD = 7,55$; terjedeleme: 0–40) és a Nappal-Éjszaka ($M = 27,73$; $SD = 6,87$; terjedeleme: 0–32) tesztekkel mértünk. A 4. táblázatban a CBQ VS-H faktorai és a végrehajtó funkciókat vizsgáló mérőeszközök közötti Pearson-féle korrelációs együtthatók szerepelnek. Egy esetben találtunk szignifikáns kapcsolatot: a negatív érzelmi viszonyulás mutatott negatív előjelű, igen gyenge összefüggést a Nappal-Éjszaka Teszt összpontszámával. Ez azt jelenti, hogy a negatív érzelmi viszonyulásra való fokozott hajlam együtt jár a Nappal-Éjszaka Teszten elért alacsonyabb teljesítménnyel.

4. táblázat. A CBQ VS-H faktorainak összefüggései a HTKS és a Nappal-Éjszaka tesztekkel

Faktor	HTKS összpontszám	Nappal-Éjszaka Teszt összpontszám
Erőfeszítés alapú kontroll	0,12	0,02
Extraverzió (Surgency)	0,09	0,04
Negatív érzelmi viszonyulás	-0,10	-0,16*

Megjegyzés: Pearson-féle korrelációs együtthatók. * $p < 0,05$

3.3. A CBQ VS-H dimenzióinak összefüggése háttérváltozókkal

Többszörös lineáris regresszioelemzéssel vizsgáltuk meg, hogy a kérdőívet kitöltők demográfiai háttere mennyiben befolyásolja az eredményeket, vagyis a temperamentum három vizsgált faktorát. Az 5. táblázatban a dichotomizált szociodemográfiai háttérváltozók befolyásoló szerepét összesítettük: a kitöltő szülő (1 = anya, 2 = apa), a szülő életkora (1 = 40 év alatti, 2 = 40 év feletti), a szülő iskolai végzettsége (1 = legfeljebb középfokú, 2 = felsőfokú) és családi állapota (1 = házasságban, kapcsolatban, 2 = nincs kapcsolatban). Függő változónak minden esetben a CBQ VS-H kérdőív által vizsgált faktorokat (erőfeszítés alapú kontroll, extraverzió, negatív érzelmi viszonyulás) választottuk.

Eredményeink szerint a kérdőívet kitöltő szülőnek sem a személye (anya vagy apa), sem az életkora, sem az iskolai végzettsége, sem pedig családi állapota nem mutatott szignifikáns összefüggést a gyermekek temperamentumjellemeivel.

5. táblázat. A háttérváltozók kapcsolata a CBQ VS-H faktoraival
(lineáris regresszió elemzés)

Háttérváltozók	Erőfeszítés alapú kontroll			Extraverzió (Surgency)			Negatív érzelmi viszonyulás		
	B	β	p	B	β	p	B	β	p
Szülő (1 = anya, 2 = apa)	-0,10	-0,07	0,362	0,09	0,05	0,478	0,23	0,13	0,076
Életkor (1 = 40 év alatt, 2 = 40 év felett)	0,13	0,11	0,155	0,14	0,09	0,216	0,08	0,05	0,479
Iskolai végzettség (1 = legfeljebb középfokú, 2 = felsőfokú)	0,02	0,02	0,762	0,08	0,07	0,350	-0,03	-0,03	0,728
Családi állapot (1 = házasságban, kapcsolatban, 2 = nincs kapcsolatban)	-0,04	-0,03	0,734	-0,08	-0,04	0,634	-0,06	-0,03	0,706
$R^2/\Delta R^2$	0,02/-0,01			0,05/0,03			0,03/0,01		

4. Megbeszélés

Tanulmányunkban a legrövidebb Gyermeki Viselkedés Kérdőív (Putnam & Rothbart, 2006) magyar nyelvre adaptált változatának (CBQ VS-H) pszichometriai elemzését mutattuk be. A mérőeszköze a fejlesztés és a korábbi használat során alapvetően háromdimenziós temperamentummutatóként utalnak (Putnam & Rothbart, 2006). A konfirmatív faktoranalízis eredményeként kiderült, hogy a magyar nyelvre adaptált változatban nem jó az adatok illeszkedése az elméleti modellre. A CBQ VS kialakításakor a szerzők a rövid változatból (CBQ S) konfirmatív faktoranalízis révén hozták létre ezt a változatot, de nem ellenőrizték a gyakorlatban a működését (Putnam & Rothbart, 2006), így az általunk kapott eredmény kevésbé meglepő. Ugyanakkor a miénkhez hasonló eredményeket kapott Allan, Lonigan és Wilson (2013) is, akik kutatásukban a CBQ VS pszichometriai mutatóit ellenőrizték, és a konfirmatív faktorelemzésük kapcsán szintén rossz illeszkedési mutatókat találtak.

Az exploratív faktorelemzéssel kapott eredményeink azonban azt mutatják, hogy három tétel kivételével és három tétel más faktorba helyezésével megbízhatóan működő, jó belső megbízhatósággal rendelkező mérőeszköz alakítható ki, ami hasonlóan az eredetihez, háromfaktoros struktúrát mutat.

A CBQ VS-H mérőeszköz mindkét általunk vizsgált részmintán (anya, apa mint kitöltő) jó megbízhatósági mutatókkal rendelkezik, ami megegyezik a nemzetközi eredményekkel (Putnam & Rothbart, 2006).

A végrehajtó funkciókat vizsgáló mérőeszközökkel (HTKS, Nappal-Éjszaka Teszt) való korrelációs elemzések eredményei azt mutatták, hogy általában nincs összefüggés, csupán az egyik dimenzió, a negatív érzelmi viszonyulás mutat szignifikáns, negatív előjelű, igen gyenge összefüggést a Nappal-Éjszaka Teszt összpontszámával. A nemzetközi vizsgálatok ellentétes eredményekről számolnak be a végrehajtó funkciók és az erőfeszítés alapú kontroll mint temperamentumvonás kapcsolatáról (Liew, 2012; Zhou és mtsai, 2012). Eredményeink illeszkednek azokhoz a kutatásokhoz, amelyekben gyenge összefüggést mutattak ki e két komponens között, és egymástól független tényezőnek tekintik a végrehajtó funkciókat és erőfeszítés alapú kontrollt (Carlson & Moses, 2001; Davis és mtsai, 2002; Rothbart és mtsai, 2003). Ennek háttérében állhat a két konstruktum mérési módszereinek különbözősége (szülői kérdőív vs. a gyerek megfigyelése), de figyelembe vehetjük a Friedman és Miyake (2017) által kialakított egységesség-diverzitás modell szempontjait is, amely alapján az önszabályozásban vannak egységes folyamatok (mint pl. gátlás, figyelem), de a kontextuális különbségek miatt számos különböző kimenetele lehet ennek a folyamatnak, aminek empirikus bizonyítása éppen ezért nehézségekbe ütközik (l. még Miyake, Friedman, Emerson, Witzki, & Howerter, 2000). Mindezeket figyelembe véve, megállapítható, hogy a CBQ VS-H konvergens és divergens validitásának alátámasztásához érdemes más mérőeszközöket is bevonni a további kutatásokba (pl. végrehajtó funkciók kérdőíves vizsgálata, más temperamentumkérdőívek bevonása).

A vizsgált szociodemográfiai háttérváltozók (kitöltő személye, szülő életkora, iskolai végzettsége, családi állapota) egyike sem befolyásolja a CBQ VS-H temperamentumdimenzióit. Ez arra utal, hogy a gyermekek vizsgált temperamentumdimenziói valószínűleg nem érzékenyek a kitöltő személy háttérjellemezői alapján jelentkező torzításokra.

Kutatásunk több korláttal bír, ide tartozik például a minta relatíve kicsi elemszáma, valamint a kényelmi mintavétel. A jövőben érdemes lenne nagyobb elemszámmal, reprezentatív mintán megismételni a kutatást, és az időbeli stabilitást is ellenőrizni, ami ebből a kutatásból kimaradt. Habár a skála hétfokúról ötfokúra való csökkentése nem jelzett problémát a kérdőív működésében és pszichometriai mutatóiban, amennyiben a hazai és nemzetközi eredmények összehasonlítása fontos, érdemes az eredeti hétfokú skálával felvenni a mérőeszközt. Mindezek mellett az eredményeink azt mutatják, hogy a jól értelmezhető kijelentések és megbízhatósági mutatók miatt érdemes használni a CBQ VS-H-t a temperamentumkutatásokban. Ugyanakkor a későbbiekben további területek és mérőeszközök bevonása szüksé-

ges, amelyekkel még inkább kimutatható a Gyermeki Viselkedés Kérdőív által lefedett temperamentumdimenziók összefüggéseinek és kapcsolódásainak struktúrája. Mindazonáltal fontosnak tartjuk, hogy ne csak a szülők, hanem a pedagógusok is töltsék ki az adott gyerekről a kérdőívet, ami által még pontosabb képet kaphatunk a gyerekek temperamentumáról és viselkedéséről.

Irodalom

- Allan, N.P., Lonigan, C.J., & Wilson, S.B. (2013). Psychometric evaluation of the Children's Behavior Questionnaire – Very Short Form in preschool children using parent and teacher report. *Early Childhood Research Quarterly*, 28, 302–313.
- Blair, C. (2002). School readiness: Integrating cognition and emotion in a neurobiological conceptualization of child functioning at school entry. *American Psychologist*, 57, 111–127.
- Blair, C., & Razza, R.P. (2007). Relating effortful control, executive function, and false belief understanding to emerging math and literacy ability in kindergarten. *Child Development*, 78, 647–663.
- Capaldi, D.M., & Rothbart, M. K. (1992). Development and validation of an Early Adolescent Temperament Measure. *Journal of Early Adolescence*, 12, 153–173.
- Carlson, S.M., & Moses, L.J. (2001). Individual differences in inhibitory control and children's theory of mind. *Child Development*, 72, 1032–1053.
- D. Molnár, É. (2017). Erőfeszítés alapú kontroll és végrehajtó funkciók az önszabályozásban. *Magyar Pszichológiai Szemle*, 72(4), 509–523.
- D. Molnár, É., & Kovács, D. (2018). *A HTKS és Day-Night tesztek hazai alkalmazása óvodások körében*. Kézirat.
- Davis, E.P., Bruce, J., & Gunnar, M.R. (2002). The anterior attention network: Associations with temperament and neuro endocrine activity in 6-year-old children. *Developmental Psychobiology*, 40, 43–56.
- Derryberry, D., & Rothbart, M.K. (1988). Arousal, affect, and attention as components of temperament. *Journal of Personality and Social Psychology*, 55, 958–966.
- Digman, J.M. (1990). Personality structure: Emergence of the five-factor model. *Annual Review of Psychology*, 41, 417–440.
- Duncan, G.J., Dowsett, C.J., Claessens, A., Magnuson, K., Huston, A.C., Klebanov, P., et al. (2007). School readiness and later achievement. *Developmental Psychology*, 43, 1428–1446.
- Eisenberg, N., Valiente, C., Fabes, R.A., Smith, C.L., Reiser, M., Shepard, S.A., et al. (2003). The relations of effortful control and ego control to children's resiliency and social functioning. *Developmental Psychology*, 39, 761–776.
- Gerstadt, C.L., Hong, Y.J., & Diamond, A. (1994). The relationship between cognition and action: Performance of children 3.5–7 years old on a Stroop-like day-night test. *Cognition*, 53, 129–153.
- Gilliam, W.S., & Shahar, G. (2006). Prekindergarten expulsion and suspension: Rates and predictors in one state. *Infants and Young Children*, 19, 228–245.
- Guthrie, I.K., Eisenberg, N., Fabes, R.A., Murphy, B.C., Holmgren, R., Mazsk, P., et al. (1997). The relations of regulation and emotionality to children's situational empathy-related responding. *Motivation and Emotion*, 21, 87–108.
- Howse, R.B., Calkins, S.D., Anastopoulos, A.D., Keane, S.P., & Shelton, T.L. (2003). Regulatory contributors to children's kindergarten achievement. *Early Education and Development*, 14(1), 101–119.

- Liew, J. (2012). Effortful control, executive functions, and education: Bringing self-regulatory and social-emotional competencies to the table. *Child Development Perspectives*, 6(2), 105–111.
- Martin, R.P., Drew, D., Gaddis, L.R., & Moseley, M. (1988). Prediction of elementary school achievement from pre-school temperament: Three studies. *School Psychology Review*, 17, 125–137.
- Miyake, A., Friedman, N.P., Emerson, M.J., Witzki, A.H., & Howerter, A. (2000). The unity and diversity of executive functions and their contributions to complex “frontal lobe” tasks: A latent variable analysis. *Cognitive Psychology*, 41, 49–100.
- Normandeau, S., & Guay, F. (1998). Preschool behavior and first grade school achievement: The meditational role of cognitive self-control. *Journal of Educational Psychology*, 90, 111–121.
- Ponitz, C.C., McClelland, M.M., Jewkes, A.M., Connor, C.M., Farris, C.L., & Morrison, F.J. (2008). Touch your toes! Developing a direct measure of behavioral regulation in early childhood. *Early Childhood Research Quarterly*, 23, 141–158.
- Ponitz, C.C., McClelland, M.M., Matthews J.S., & Morrison, F.J. (2009). A structured observation of behavioral self-regulation and its contribution to kindergarten outcomes. *Developmental Psychology*, 45(3), 605–619.
- Putnam, S.P., Gartstein, M.A., & Rothbart, M.K. (2006). Measurement of fine-grained aspects of toddler temperament: The Early Childhood Behavior Questionnaire. *Infant Behavior and Development*, 29(3), 386–401.
- Putnam, S.P., & Rothbart, M.K. (2006). Development of short and very short forms of the Children’s Behavior Questionnaire. *Journal of Personality Assessment*, 87, 102–112.
- Raver, C.C. (2004). Placing emotional self-regulation in sociocultural and socioeconomic contexts. *Child Development*, 75(2), 346–353.
- Rothbart, M.K. (1981). Measurement of temperament in infancy. *Child Development*, 52, 569–578.
- Rothbart, M.K., & Ahadi, S.A. (1994). Temperament and the development of personality. *Journal of Abnormal Psychology*, 103, 55–66.
- Rothbart, M.K., Ahadi, S.A., & Hershey, K.L. (1994). Temperament and social behavior in childhood. *Merrill-Palmer Quarterly*, 40(1), 21–39.
- Rothbart, M.K., Ahadi, S.A., Hersey, K.L., & Fisher, P. (2001). Investigations of temperament at three to seven years: The Children’s Behavior Questionnaire. *Child Development*, 72, 1394–1408.
- Rothbart, M.K., & Bates, J.E. (2006). Temperament. In N. Eisenberg, W. Damon, & R. M. Lerner (Eds.), *Handbook of child psychology: Vol. 3. Social, emotional, and personality development* (6th ed., 99–166). Hoboken, NJ: Wiley
- Rothbart, M.K., & Derryberry, D. (1981). Development of individual differences in temperament. In M.E. Lamb, & A. Brown (Eds.), *Advances in developmental psychology* (Vol. 1, pp. 37–86). Hillsdale, NJ: Erlbaum
- Rothbart, M.K., Ellis, P., Rueda, R., & Posner, M. (2003). Developing mechanisms of temperamental effortful control. *Journal of Personality*, 71(6), 1113–1143.
- Rothbart, M.K., & Jones, L.B. (1998). Temperament, self-regulation, and education. *School Psychology Review*, 27, 479–491.
- Simonds, J., & Rothbart, M.K. (2004). *The temperament in middle childhood questionnaire (TMCQ): A computerized self-report measure of temperament for ages 7–10*. Poster session presented at the occasional temperament conference. University of Georgia, Athens, October 28–31, 2004. Letöltve: 2019.01.10-én: https://research.bowdoin.edu/rothbart-temperament-questionnaires/files/2016/09/TMCQ_Poster_Oct04.pdf

- Valiente, C., Lemery-Chalfant, K., & Castro, K.S. (2007). Children's effortful control and academic competence. Mediation through school liking. *Merrill-Palmer Quarterly*, 53, 1-25.
- Zhou, Q., Chen, S.H. & Main, A. (2012). Commonalities and Differences in the Research on Children's Effortful Control and Executive Function: A Call for an Integrated Model of Self-Regulation. *Child Development Perspectives*, 6(2), 112-121.

Köszönetnyilvánítás

D. Molnár Éva a tanulmány megírása alatt Bolyai János Kutatási Ösztöndíjban részesült.

Szerzői munkamegosztás

A kutatás szakmai és operatív vezetőjeként az elméleti háttér, az adatok statisztikai elemzése, és a kézirat szövegezése D. Molnár Éva munkája. Az elméleti háttér kidolgozásában, a mérőeszköz fordításában való segédkezés, valamint az adatok értelmezése és a kézirat végső szövegezése Kovács Dénes munkájához tartozik.

Nyilatkozat érdekütközésről

A szerzők ezúton kijelentik, hogy esetükben nem állnak fenn érdekütközések.

Függelék: Gyermeki Viselkedés Kérdőív (CBQ VS-H)

Kedves Szülő! A továbbiakban néhány kijelentést fog olvasni, amelyek a gyermekek reakcióit fogalmazzák meg különböző helyzetekben. Arra vagyunk kíváncsiak, hogy az Ön gyermeke hogyan reagál ezekben a helyzetekben. Természetesen, nincsenek „helyes” reakciók, hiszen a gyerekek nagyon különböző módokon reagálnak, amik megismerése révén jobban megérthetjük viselkedésüket. Kérjük, olvassa el a kijelentéseket, és mindegyik kapcsán ítélje meg, hogy mennyire igaz az adott kijelentés a gyermekére az *elmúlt hat hónap* tapasztalata alapján! Minden kijelentés mellett karikázza be a gyermekére leginkább jellemző értékelés számát!

Ha nem tud válaszolni egy adott kijelentés kapcsán, mert nem látta még gyermekét abban a helyzetben, jelölje meg az NA – nem alkalmazható – kategóriát! Figyeljen rá, hogy minden kijelentés esetében karikázzon be egy számot vagy a nem alkalmazható kategóriát!

	A gyermekem...	Többnyire sosem igaz rá	Általában nem igaz rá	Néha igaz rá, néha nem	Általában igaz rá	Többnyire mindig igaz rá	Nem alkalmazható
1.	Mindig nagyon siet, amikor egyik helyről a másikra megy.	1	2	3	4	5	NA
2.	Meglehetősen frusztrálttá válik, ha megakadályozzák valamiben.	1	2	3	4	5	NA
3.	Rajzolás és színezés közben nagyon koncentrálnak.	1	2	3	4	5	NA
4.	Szeret magasról lecsúszni vagy más kalandokban részt venni.	1	2	3	4	5	NA
5.	Már egy kis karcolástól és ütéstől is eléggé elkeseredik.	1	2	3	4	5	NA
6.	Kirándulásokra készülve megtervezi, hogy mire lesz szüksége.	1	2	3	4	5	NA

	A gyermekem...	Többnyire sosem igaz rá	Általában nem igaz rá	Néha igaz rá, néha nem	Általában igaz rá	Többnyire mindig igaz rá	Nem alkalmazható
7.	Gyakran belevág új helyzetekbe.	1	2	3	4	5	NA
8.	Hajlamos elszomorodni, ha valami nem úgy történik a családban, ahogy eltervezték.	1	2	3	4	5	NA
9.	Szereti, ha énekelnek neki.		2	3	4	5	NA
10.	Könnyen kijön szinte mindenkivel.		2	3	4	5	NA
11.	Fél a betörőktől vagy a "mumustól".		2	3	4	5	NA
12.	Észreveszi, ha a szülei új ruhát viselnek.		2	3	4	5	NA
13.	Jobban kedveli a csendes foglalkozásokat, mint a mozgásos tevékenységeket.		2	3	4	5	NA
14.	Ha mérges valami miatt, hajlamos tíz percig vagy annál is tovább bosszankodni.		2	3	4	5	NA
15.	Hosszú ideig leköti és elmélyülten játszik a kirakós, és építős játékokkal.		2	3	4	5	NA
16.	Hintázás közben szereti, ha gyorsan és magasra lökik.		2	3	4	5	NA
17.	Elkeseredik, ha nem sikerül teljesítenie valamilyen feladatot.		2	3	4	5	NA
18.	Jól követi az utasításokat.		2	3	4	5	NA

	A gyermekem...	Többnyire sosem igaz rá	Általában nem igaz rá	Néha igaz rá, néha nem	Általában igaz rá	Többnyire mindig igaz rá	Nem alkalmazható
19.	Sokáig tart, amíg megszokja az új helyzeteket.		2	3	4	5	NA
20.	Megfázás esetén alig panaszkozik.		2	3	4	5	NA
21.	Szereti a mondókák ritmusát.		2	3	4	5	NA
22.	Néha még az olyan emberek társaságában is félénk, akiket már régóta ismer.		2	3	4	5	NA
23.	Ha szomorú, nagyon nehéz megvigasztalni.		2	3	4	5	NA
24.	Hamar észreveszi az új változásokat a lakásban.		2	3	4	5	NA
25.	Még este is tele van energiával.		2	3	4	5	NA
26.	Nem fél a sötétől.		2	3	4	5	NA
27.	Néha teljesen belemertül egy képeskönyvbe, és sokáig nézegeti azt.		2	3	4	5	NA
28.	Szereti a durva és verekedős játékokat.		2	3	4	5	NA
29.	Nem keseredik el a kisebb karcolásoktól, ütésektől.		2	3	4	5	NA
30.	Lassan és óvatosan közelít meg olyan helyeket, amikről azt mondták neki, hogy veszélyesek.		2	3	4	5	NA

	A gyermekem...	Többnyire sosem igaz rá	Általában nem igaz rá	Néha igaz rá, néha nem	Általában igaz rá	Többnyire mindig igaz rá	Nem alkalmazható
31.	Lassan és ráérősen dönti el, hogy mit tegyen.		2	3	4	5	NA
32.	Mérges lesz, ha nem találja azt, amivel játszani akar.		2	3	4	5	NA
33.	Szereti, amikor ringatják és hintáztatják.		2	3	4	5	NA
34.	Néha félénken elhúzódik azoktól, akiket nem ismer eléggé.		2	3	4	5	NA
35.	Szomorú lesz, amikor a számára kedves rokonok vagy barátok készülődnek hazamenni egy-egy látogatás alkalmával.		2	3	4	5	NA
36.	Szóvá teszi, ha a szülei megjelenésén valamilyen változás történt.		2	3	4	5	NA

Skálaképzési útmutató:

A skálaképzés a fordított (R-betűvel jelölt) tételek megfordítása után, az egyes skálákhoz tartozó tételek összeadásával és átlagolásával történik. A nem alkalmazható kategóriát 0 értékkel kódoljuk.

Extraverzió skála: 1., 4., 7., 13R., 16., 19R., 22R., 23R., 25., 31R. és 34R. tétel.

Erőfeszítés alapú kontroll skála: 3., 6., 9., 12., 15., 18., 21., 24., 27., 28R., 30., 33., 35. és 36. tétel.

Negatív érzelmi viszonyulás skála: 2., 5., 8., 14., 17., 20R., 23., 29R. és 32. tétel.

Az eredeti kérdőívhez képest kihagyott itemek: 10., 11. és 26R. tétel.

Hungarian version of the Children's Behavior Questionnaire very short form (CBQ VS)

D. MOLNÁR, ÉVA – KOVÁCS, DÉNES

Theoretical background: One of the most widely accepted and used measurement in temperament research is Children's Behavior Questionnaire (CBQ), which was designed to caregiver report of 3- to 8-year-old children's temperament. There has been no available Hungarian version so far. *Aim:* The aim of our study is to present the adaptation of Hungarian version of the Children's Behavior Questionnaire very short form (CBQ VS) and to present these psychometric properties. *Method:* The sample were 5–7 years old children ($N = 201$) and their parents ($N = 201$) from three Hungarian cities. The CBQ VS-H questionnaire was completed by parents (mother $N = 176$, father $N = 25$). Besides the CBQ VS-H we measured children's executive functions by HTKS and Day-Night tests. *Results:* Explorative factor analysis provided, similar to the original version, three main factors in adapted version with good internal consistency values: Effortful control (Cronbach's α : .76), Surgency (Cronbach's α : .78), Negative Affect (Cronbach's α : .74). Dimensions of temperament were independent of sociodemographic characteristics (person – mother or father, age, education). *Conclusions:* Based on our results, the Hungarian version of Children's Behavior Questionnaire very short form (CBQ VS) is a reliable and valid measurement for assessing three dimensions of children's temperament.

Keywords: temperament, children's behaviour, self-regulation, CBQ, psychometric properties